

■ Ἡρωες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως

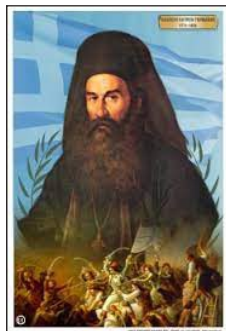
Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός*

Ὁ Ἱεράρχης σύμβολο τῆς Ἐπανάστασης

† 30ῆ Μαΐου 1826

Ὁ Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός (1771-1826) συνδέθηκε ἄρρηκτα μὲ τὴν ἔναρξη τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 καὶ ἀποτελεῖ τὸ σύμβολό Της.

Ὅσοι θὰ ἤθελαν ἕναν Ροβεσπιέρο στὴν θέση του, μεμψιμοιροῦν μὲ τὸν ἴδιο καὶ τὴν ἡμερομηνία ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνα στὴν Μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας, στὰ Καλάβρυτα. **Ἀλλὰ** τὰ ἀψευδῆ γεγονότα ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς πηγὲς δὲν ἀφήνουν περιθώρια ἀμφισβητήσεων.

* * *

Ὁ ἐθνομάρτυρας καὶ ἀρχηγὸς τῆς Ἐπανάστασης Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἦταν ἐκεῖνος ποὺ προσδιόρισε τὴν 25η Μαρτίου 1821 ὡς ἡμέρα ἐνάρξεώς της. Γράφει ὁ Σπυρίδων Τρικούπης στὴν «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως» ὅτι τὸ σχέδιό του ἦταν νὰ μὴ διαμεῖνει στὴν Μολδοβλαχία, ἀλλὰ νὰ κατέβει στὴν Ἑλλάδα «ἀνάπτων παντοῦ καθ' ὁδὸν τὴν φλόγα τῆς ἀποστασίας». Καὶ προσθέτει: «Ἐπετάχυνε δὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος πρὸ τῆς προσδιορισθείσης ἡμέρας τῆς 25ης Μαρτίου» (ἐκδ. ΔΟΛ, Τόμος 1, Βιβλίο 1ο, σελ. 40).

Τὸ ἐπιβεβαιώνει καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης: «... **Εἰς** τὰ 20 μὲ ἤλθαν γράμματα ἀπὸ τὸν Ὑψηλάντη διὰ νὰ ἡμαί ἔτοιμος, καθὼς καὶ ὄλοι οἱ ἐδικοί μας. 25 Μαρτίου ἦτον ἡ ἡμέρα τῆς γενικῆς ἐπανάστασεως...» (Διήγησις Συμβάντων τῆς Ἑλληνικῆς Φυ-

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς εὐλογεῖ τὴν ἐπανάσταση.

λῆς ἀπὸ τὰ 1770 ἕως τὰ 1836». Ὑπαγόρευσε ὁ Θεόδωρος Κων. Κολοκοτρῶνης, Ἀθήνησιν, Τύποις Χ. Νικολαΐδου Φιλ. ἀδελφέως, 1846, σελ. 47-48). Ὁ ἀγωνιστὴς καὶ πολιτικὸς Βασ. Ἀθ. Πετιμεζᾶς (1785-1872) γράφει στὴν «Αὐτοβιογραφία» του, ὅτι ἦταν παρὼν στὴν Ἁγία Λαύρα, τὴν 25η Μαρτίου, κατὰ τὴν ὀρκωμοσίᾳ τῶν

ἀγωνιστῶν ἀπὸ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανό. Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς στὰ δικά του «Ἀπομνημονεύματα» (ἔκδ. 3η, Ἐπιμέλεια Δημ. Γρ. Καμπουρογλου, Τυπογραφεῖο Σπ. Τσαγγάρη, Ἐν Ἀθήναις, 1900) δὲν ἀναφέρει τὴν ἐκ μέρους τοῦ ὀρκωμοσίᾳ τῶν Ἀγωνιστῶν στὴν Μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας, στὰ Καλάβρυτα. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν τὴν ἔκανε. Τὰ «Ἀπομνημονεύματα» μοιάζουν περισσότερο σὰν πρόχειρες σημειώσεις τοῦ Γερμανοῦ γιὰ τὰ δύο πρῶτα χρόνια τῆς Ἐπανάστασης. Αὐτὸ τὸ σημειώνει καὶ ὁ Ἰ. Φιλήμων («Φιλικὴ Ἐταιρεία», σελ. στ-ζ, σημ. α').

Ὁ Γερμανὸς γράφει ὅτι στὶς 27 Φεβρουαρίου ἀνέβηκε στὰ Καλάβρυτα, ὅπου πῆγε καὶ «ὁ τῆς Βοστίτισης προεστῶς Ἀνδρέας Λόντος» (αὐτ. σελ. 26). Διαμένει στὴν Μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας καὶ τὴν 9η Μαρτίου ἀποφασίζει μὲ τοὺς προεστοὺς νὰ μὴν μετακινηθοῦν ἀπὸ ἐκεῖ, νὰ περιμένουν τὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων καὶ ἂν οἱ ὀθωμανοὶ «μεταχειρισθοῦν τὰ ὄπλα καὶ τὴν βία ἐναντίον τῶν ὁμογενῶν, τότε ἐξ ἀνάγκης νὰ λάβωσι καὶ αὐτοὶ τὰ ὄπλα καὶ νὰ κινήσωσι καὶ τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς εἰς ὑπεράσπισιν ἑαυτῶν» (αὐτ. σελ. 28).

Μετὰ ἀπὸ κινήσεις τῶν ὀθωμανῶν, Καλαβρυτινοὶ σκοτώνουν δύο ἀνθρώπους τοῦ Βοεβόδα Ἀρναούτογλου καὶ παίρνουν τὸ βιός του. Συγχρόνως ἄλλοι Καλαβρυτινοὶ φονεύουν δύο σπαχῆδες καὶ ἄλλοι, στὸν Φενεό, γυφτοχαρατζῆδες. Οἱ κινήσεις τῶν Ἑλλήνων φοβίζουν τοὺς Τούρκους καὶ αὐτοὶ κλείνονται σὲ δύο πύργους τῶν Καλαβρυτῶν (αὐτ. σελ. 29). Ἐν τῷ μεταξὺ –συνεχίζει τὴν διήγησή του ὁ Π. Π. Γερμανός– στὴν Πάτρα καὶ στὶς 21 Μαρτίου οἱ Τούρκοι βάζουν τὶς οἰκογένειές τους στὸ Κά-

Μαντίλι σταμπωτό.

Στὸ κέντρο ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὑψώνει τὴν Σημαία τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821.

στρο, ἐπιτίθενται σὸ σπίτι τοῦ ἀγωνιστῆ Ἰωάννου Παπαδιαμαντόπουλου καὶ βάζουν φωτιά σὲ σπίτια Πατρινῶν. **Οἱ** Πατρινοὶ γράφουν στὸν Γερμανό, πού τὸν βρίσκουν στὰ Νεζερά, νὰ πάρει τοὺς ἄλλους ὄπλαρχηγούς καὶ τὰ παλληκάρια τους καὶ νὰ ἔρθει στὴν Πάτρα, πρὸς βοήθειά τους (αὐτ. σελ. 30).

Ο Γερμανὸς γράφει στὰ «Ἀπομνημονεύματά» του: «**Τ**ὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐκίνησαν καὶ αὐτοί, ἔχοντες περίπου πεντακόσιους στρατιῶτας καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὰς Πάτρας». **Ο** χρόνος γιὰ τὴν συγκέντρωση τῶν ἀγωνιστῶν καὶ οἱ ἀποστάσεις μὲ ὄδοιπορία μέσα ἀπὸ ὄρεινὰ μονοπάτια δὲν δικαιολογοῦν τὴν ἄφιξή τους σὲ 24 ὥρες. **Οἱ** Φιλήμων, Τρικούπης καὶ Φραντζῆς συμφωνοῦν ὅτι στὶς 25 Μαρτίου ὁ Γερμανὸς ἔστησε Σπαυρὸ στὴν πλατεῖα Ἀγίου Γεωργίου στὴν Πάτρα καὶ «ἔδωκεν εἰς κοινήν προσκύνησιν τὸ ἱερόν σύμβολον πρὸς τοὺς ἐξεγερθέντες διὰ τὴν ἐλευθερίαν των Ἑλλήνας» (βλ. καὶ Τ. Ἀθ. Γριτσόπουλου «Ἱστορικὰ Μελετήματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», Τόμος 2ος, Ἀθῆναι, 2008, σελ. 95). **Ἄ**ν ἰσχύει ἡ ἐκτίμηση αὐτή, τότε ἡ ὄρκωμοσία στὴν Μονὴ τῆς Ἁγίας Λαύρας τῶν ἀγωνιστῶν ἔγινε μεταξὺ 17ης καὶ 21ης Μαρτίου 1821, πρὶν δηλαδὴ ὁ Γερμανὸς ἀναχωρήσει γιὰ τὴν Πάτρα. **Ἀ**λλιῶς ἡ ὄρκωμοσία στὴν Πάτρα ἔγινε ἀργότερα.

Ἡ Ἐπανάσταση ξεκίνησε στὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας ἐντὸς τοῦ Μαρτίου, καὶ κοντὰ στὴν 25η. **Σ**τὴν Τσακωνιά καὶ στὴν Μάνη στὶς 17 Μαρτίου ξεκινᾷ ὁ Ἀγώνας μὲ Δοξολογίες, ἡ Καλαμάτα ἀπελευθερώνεται στὶς 23 καὶ τελεῖται δοξολογία στὸν ἱστορικὸ Ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, στὶς 27 ὁ Σαλῶνων Ἡσαΐας κηρύσσει τὴν Ἐπανάσταση στὴν Ρούμελη μὲ Θεία Λειτουργία καὶ Δοξολογία στὴν Μονὴ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ, στὴν ὁποία παρέστησαν, μεταξὺ ἄλλων, ὁ Ἀθανάσιος Διακός μὲ παλληκάρια του καὶ ἄλλοι ὄπλαρχηγοί. **Ο**μως ὅλοι οἱ ἀγωνιστές, ὅπου βρέθηκαν, συμμετέσχον στὴν Δοξολογία γιὰ τὴν Ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ὅλοι δέχθηκαν τὰ Καλάβρουτα ὡς κοινὸ τόπο ἔναρξης τῆς Ἐπανάστασης, τὴν 25η Μαρτίου ὡς ἡμερομηνία τῆς καὶ τὸν Γερμανό, ὡς τὸν Ἀρχιερέα πού τὴν κήρυξε.

Τὸ χρυσοκέντητο Λάβρο τῆς Ἁγίας Λαύρας.

* * *

Τὸ 1835 ὁ τότε Ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν Ἰωάννης Κωλέττης προτείνει στὸν Ὅθωνα τὴν καθιέρωση ὡς ἡμερομηνίας τῆς Ἐθνικῆς Ἑορτῆς τὴν 25ῃ Μαρτίου. **Σ**τὴν πρότασή του ἀναφέρει ὅτι ὁ «*ξακουστός Γερμανός*» κήρυξε τὴν Ἐπανάσταση στὴν Ἀγία Λαύρα στὶς 17 Μαρτίου 1821 καὶ ὅτι αὐτὴ γενικεύθηκε στὶς 25 Μαρτίου, γι' αὐτὸ καὶ θεωρεῖ αὐτὴν τὴν ἡμερομηνία σταθμὸ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορία (βλ. σχ. Κων. Αθ. Διαμαντὴ «Πρότασις καθιερώσεως ἐθνικῶν ἐπετείων καὶ δημοσίων ἀγώνων κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἑορτῶν τῆς ἀρχαιότητος κατὰ τὸ ἔτος 1835», ἔκδ. «*Ἀθηνᾶ*», Σύγγρ. Περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθῆναις Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας, Τόμ. 73-74).

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ γάμου τοῦ Ὅθωνα μὲ τὴν Ἀμαλία κόπηκε χάλκινο μετάλλιο, τὸ 1836, ἔργο τοῦ αὐστριακοῦ χαράκτη Κόνραντ Λάνγκε.

Σὲ αὐτὸ εἰκονίζεται ὁ Γερμανὸς νὰ κρατᾷ ὑψωμένο λάβαρο σὲ κοντάρι μὲ Σταυρὸ καὶ δύο ἀγωνιστὲς νὰ ὀρκίζονται καὶ γράφεται: «*ΘΕΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΜΟΥ ΚΑΙ ΥΨΩΣΩ ΑΥΤΟΝ – ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1821*». **Σ**τὴν ἄλλη ὄψη τοῦ μεταλλίου εἰκονίζεται ὁ Γερμανός. **Τ**ὸ γραφόμενον εἶναι ἀπὸ τὴν «*Ἐξοδο*» τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (ιε' 2). **Τ**ὸ Βασιλικὸ Διάταγμα γιὰ τὸν ἑορτασμὸ «*εἰς τὸ διηνεκές*» τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 τὴν 25ῃ Μαρτίου εἶναι τοῦ 1838. **Σ**ημειώνεται ὅτι ὅλοι οἱ ἀγωνιστὲς, ὅσοι ζοῦσαν τὸ ἔτος αὐτὸ ἀποδέχθηκαν εὐχαρίστως τὴν ἡμερομηνία τῆς Ἐθνικῆς Ἑορτῆς. **Μ**εταξὺ αὐτῶν οἱ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Γιάννης Μακρυγιάννης, Κωνσταντῖνος Κανάρης, Λάζαρος Κουντουριώτης, Ἀνδρέας Ζαῖμης, Ἀνδρέας Λόντος, Μαντῶ Μαυρογένους, Πέτρος Μαυρομιχάλης, Κων. Μπότσαρης, Νικηταρᾶς, Δημ. Πλαπούτας, Ἀναστ. Πολυζωΐδης, Γεώργιος Τερτσέτης, Κίτσος Τζαβέλλας, Φωτάκος. **Ὁ** Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης καὶ ὅλοι τοὺς ὁμόθυμα ἀποφάσισαν τὴν 25ῃ Μαρτίου ὡς ἡμέρα ἐνάργεως τῆς Ἐπανάστασης, γιὰτὶ βίωσαν τὴν ταύτιση Ἑλλήνων καὶ Ὁρθοδοξίας καὶ γιὰ νὰ ὑπενθυμίζουν στοὺς αἰῶνες πῶς ἀγωνίστηκαν πρῶτα ὑπὲρ Πίστεως καὶ μετὰ ὑπὲρ Πατρίδος, ὅπως τὸ 1838 εἶπε πρὸς τοὺς γυμνασιόπαιδες στὴν Πνύκα ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

* * *

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἦταν ἰδιοφυῆς καὶ ταλαντοῦχος κληρικός. **Σ**τὴν ζωὴ του συνδύασε τὸν ἄξιο ποιμένα μὲ τὸν χαρισματικὸ ἡγέτη. **Ἦ**ταν ἀπὸ τοὺς λίγους Μητρο-

πολίτες πού συνδύασαν τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ στὸν Ἀγῶνα μὲ τὰ ποιμαντικά τους καθήκοντα. **Ὁ** Σαλῶνων Ἡσαΐας ἀμέσως μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν στὴν Μονὴ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ κρέμασε τὰ ἄμφιά του, πολέμησε τοὺς Τούρκους καὶ ἔπεσε ἡρωϊκά. **Ὁ** Γερμανὸς ἐνέπνευσε τοὺς ἀγωνιστὲς, συγκέντρωσε πολλοὺς καὶ τοὺς καθοδηγοῦσε, συμμετέσχε σὲ σχέδια μαχῶν, ἀλλὰ ὄπλο δὲν σήκωσε νὰ σκοτώσει. **Παράλληλα** λειτουργοῦσε, κήρυττε, ἔγραφε ἐγκυκλίους καὶ ἐπιστολές. **Ἀκάματος** καὶ ἰκανώτατος στὸν πόλεμο καὶ στὴν πένα.

Ὁ Φρανσουὰ Πουκεβίλ, πρόξενος τῆς Γαλλίας στὴν Πάτρα (1814-1816), μακριὰ ἀπὸ φθόνους καὶ συμπλέγματα, γράφει γιὰ τὸν Γερμανό, μὲ τὸν ὁποῖο εἶχε πολλὰ συζητήσεις: **«Τὸ ὑπέρτατο ἐκκλησιαστικὸ ἀξίωμα στὴν Πελοπόννησο εἶχε ὁ Γερμανός, ἄνδρας βαθυστόχαστος, ἔχων ἄριστες ἐκκλησιαστικὰς γνώσεις καὶ κατέχων τὰ τῆς κοσμικῆς ἐπιστήμης... Εἶχε τὴν φρόνησιν τοῦ Σωκράτη καὶ ἦτο κάτοχος τῆς γλώσσης τοῦ Πλάτωνος, τὴν ὁποῖα μιλοῦσε μὲ γλυκύτητα... Πλὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας ἦταν ἐγκρατής καὶ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας. Οἱ ὀμιλίαι του ἦσαν πειστικώτατες καὶ φαίνονταν θεόπνευστες. Ἡ φαντασία του ζωηρὴ καὶ ἡ πίστις του ἀκράδαντη. Φαινόταν ὅτι ἦταν ἐκ τῶν μαρτύρων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀμείβει μόνον ὁ ἔνδοξος θάνατος ἐν μέσῳ ἀγῶνων ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος».** (Fr. Pouqueville. Histoire de la Régénération de la Grèce [Ἱστορία τῆς Αναγέννησης τῆς Ἑλλάδος], Imprimerie Firmin Didot, 1824, Tome II, p. 320. Σημ.: Σὲ ἐλεύθερη μετάφραση).

* * *

Ὁ Γερμανὸς γεννήθηκε στὴν ὀνομαστὴ Δημητσάνα, πού πρόσφερε στὸ ἔθνος μεγάλες ὑπηρεσίες, στὸν Ἀγῶνα μὲ τὸ μπαρούτι πού παρήγε καὶ στὴν Ἐκκλησίαν τρεῖς Πατριάρχες καὶ ἑβδομήντα Μητροπολίτες καὶ Ἐπισκόπους. **Ἡ** Παράδοση θέλει σημαδιακὴ τὴν γέννησιν καὶ τὴν νηπιακὴν τὴν ἡλικίαν. **Γεννήθηκε** στίς 25 Μαρτίου 1771, ἡμέρα Μεγάλῃ Παρασκευῇ. **Τὸ** λαϊκὸ ὄνομα του Γεώργιος Γκόζιας. **Ὁ** πατέρας του Ἰωάννης, χρυσοχόος καὶ ἀγρότης. **Στὴν** νηπιακὴν ἡλικίαν ἔπιασε μὲ τὸ χέρι του ἀπὸ τὸ κεφάλαι φίδι, πού ἀνέβηκε ἐπάνω του (Σημ. Ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ Γ.Ι. Παπούλα στὰ «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ Π.Π. Γερμανοῦ, ἔκδ. 1900, σελ. 8 καὶ 9).

Ἦταν φιλομαθὴς καὶ ἐξαιρετὸς μαθητὴς, εἶχε ὅμως καὶ ἰκανοὺς δασκάλους στὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ στὴν θύραθεν

Μητροπολίτης
Ἀδριανουπόλεως
Δωρόθεος Πρώιος.

Παιδεία. **Μ**εταξὺ αὐτῶν, στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν Μητροπολίτη Ἀδριανουπόλεως Ἅγιο Δωρόθεο Πρώιο, ποὺ οἱ Τοῦρκοι τὸν ἀπαγχόνισαν στὰ Θεραπειά, στὶς 3 Ἰουνίου 1821. **Ο** Πρώιος ἄφησε μέγα ἔργο κυρίως στὰ Μαθηματικά. **Ἐ**πίσης εἶχε ἰκανότητα στὴν ἐκμάθηση ξένων γλωσσῶν. **Ο** Ἅγιος Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ καταγόταν ἐπίσης ἀπὸ τὴν Δημητσάνα καὶ ἦταν θεῖος τοῦ Γερμανοῦ. **Τ**ὸν πῆρε κοντά του στὴν Βασιλεύουσα καὶ ὁ Γερμανὸς ἐξελέγη Μητροπολίτης τῆς Πάτρας τὸ 1806. **Ἐ**κτοτε ἀφιερώνει ὅλες τὶς δυνάμεις του στὸ Ἔθνος καὶ στὴν Ἀναγέννησή του ἐκ τῆς τέφρας.

Ο Π. Π. Γερμανὸς ἀγαποῦσε καὶ θαύμαζε τὸν Ρῆγα τὸν Βελεστινῆ, τὸν εἶχε ὡς πρότυπό του καὶ συναισθανόταν τὴν ὑποχρέωση νὰ συνεχιστεῖ ὁ ἀγῶνας του καὶ νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ ὄραματά του. **Σ**τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του γράφει: *«Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀνεφάνη εἰς τολμηρὸς ἀνὴρ, Ρῆγας ὀνομαζόμενος, ὅστις ἐστοχάσθη νὰ ἐνσπείρη γενικῶς εἰς τὸ Ἔθνος τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐφέλκυσῃ πολλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς μεθ' ἐαυτοῦ... Ἀλλ' ἀνακαλύψασα τὸ τοιοῦτον ἢ Αὐστριακὴ διοίκησις παρέδωκεν αὐτὸν καὶ τινὰς ὀπαδοὺς του εἰς τὰς τυραννικὰς χεῖρας τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες τοὺς κατέσφαξαν. Καὶ αὐτοὶ μὲν οἱ ἀείμνηστοι ἀπέθανον, ὁ δὲ ὑπὲρ ἐλευθερίας σπινθὴρ δὲν ἐσβέσθη εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων...»* (ἐκδ. 1900, σελ. 16).

* * *

Ἡ ὑπηρεσία τοῦ Γερμανοῦ στὸν Ἀγῶνα ἦταν πολλαπλῆ, ποιμαντικὴ, στρατιωτικὴ, ἐθνικὴ, διπλωματικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ. **Σ**τὴν Φιλικὴ Ἐταιρεία μὴθήκε στὸ τέλος τοῦ 1818 καὶ ἀποδέχθηκε ἀνεπιφύλακτα τὶς ἀρχές Της. **Ἐ**πὶ πλέον μύησε μὲ τὴν σειρὰ του τοὺς Ἐπισκόπους Κερνίτζης Προκόπιο καὶ Χαριουπόλεως Βησσαρίωνα, καθὼς καὶ τοὺς προεστοὺς Λόντο καὶ Ζαΐμη.

Στὴν μυστικὴ σύσκεψη τῆς Βοστίτσας (Αἰγίου), ἀπὸ 26 ἕως 29 Ἰανουαρίου 1821, ἦλθε σὲ ὀξεία λεκτικὴ ἀντιπαράθεση μὲ τὸν Παπαφλέσσα. **Ἦ**σαν δύο διαφορετικοὶ χαρακτῆρες, μὲ ἀλλιῶτικη ἀντίληψη ὁ καθέ-

νας ως πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη καὶ τὸν χειρισμὸ τῆς Ἐπανάστασης. Ὁ Παπαφλέσσας ἐνθουσιώδης καὶ ὡς πληρεξούσιος τοῦ Ὑψηλάντη, ἐπέστρεψε στὴν Πελοπόννησο μὲ σκοπὸ τὴν ἄμεση ἔναρξη τῆς Ἐπανάστασης. **Γιὰ** τὸν σκοπὸ αὐτὸ χρησιμοποίησε κάθε τρόπο, ἀκόμη καὶ

ψέματα. Ὁ Γερμανὸς δὲν δέχθηκε τὰ ὅσα εἶπε καὶ ἦρθε σὲ ὀξύτατη λεκτικὴ σύγκρουση μαζί του. Πάντως τελικὰ ἀποφασίστηκε «**ἡ** ἐτοιμασία νὰ ἐξακολουθεῖ δραστηρίως διὰ τὴν Ἐπανάστασιν...». Σημειώνεται ὅτι ὡς Φιλικὸς ὁ Γερμανὸς γνόριζε τὰ περὶ τῆς 25ης Μαρτίου καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται ὅτι ἠγήθηκε τῆς ἔναρξης τοῦ Ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία.

Ὡς ἐπαναστάτης ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἠγήθηκε ὀπλοφόρων, εἰσηλθε στὴν Πάτρα, τὴν ἀπελευθέρωσε, πιθανώτατα στὶς 25 Μαρτίου, καὶ ἔστησε Σταυρὸ στὴν πλατεία τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, τὸν ὁποῖα ἀσπάσθηκαν οἱ πολεμιστὲς μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ κραύγασαν: «**Ζήτω ἡ Ἐλευθερία! Καὶ εἰς τὴν Πόλιν νὰ δώσῃ ὁ Θεός!...**» (Σπ. Τρικούπη Ἱστορία, Α' Τόμος σελ. 53-54). **Ἀπὸ** τὴν Λαύρα τῶν Καλαβρύτων, τὴν Πάτρα, τὴν Καλαμάτα, τὴν Μάνη, τὴν Τσακωνιά, ἄρχισε ὁ σκληρὸς Ἀγῶνας κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἑλλήνων.

* * *

Ὡς ἐθνικὸς ἠγέτης ὁ Γερμανὸς λυπόταν γιὰ τὴν διχόνοια καὶ ἐπιχείρησε πολλὰ φορὲς τὴν ἐθνικὴ συμφιλίωση. **Σὲ** ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γ. Κουντουριώτη, στὶς 14 Ὀκτωβρίου 1824, ἐπισημαίνει: «**Ἡ** πατρις πάσχει κακῶς, ἐπαπειλεῖται ἐμφύλιος πόλεμος, τοῦ ὁποῖου τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα... **συμπεραίνει** κάθε φρόνιμος ἄνθρωπος... **χρειαζέται** ἔνωσις διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον ἐρριψοκινδύνευσε τὸ ἔθνος... **διὰ** τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Πατρίδος, σπεύσατε, προφθάσατε νὰ ἀναχαιτισθῇ τὸ κακόν...» (Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου, Τόμος Γ' 335).

Ἀγωνιζόμενος γιὰ τὴν συμφιλίωση καὶ γιὰ νὰ μὴν παραιτηθεῖ ὁ Ὑψηλάντης, ὁ Γερμανὸς ταπεινῶνεται, κλίνει γόνυ ἰκέτη καὶ ζητεῖ νὰ ἀσπασθεῖ τὸ χέρι του. Ὁ Ὑψηλάντης λυγίζει ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ Δεσπότη καὶ δὲν ἀποχωρεῖ. Ὁ Φιλή-

Αδριάντας
τοῦ Παλαιῶν
Πατρῶν Γερμανοῦ.
Καλαμάτα.

μων περιγράφει τὴν σκηνὴ καὶ τὴν χαρακτη-
ρίζει «ζωγραφικωτάτη καὶ συγκινητικωτάτη»
(Ιω. Φιλήμονος «Δοκίμιον Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως,
Τόμ. Δ΄, σελ. 197).

Ὁ Γερμανὸς στὶς 25 Μαρτίου 1821, ἀπὸ τὴν
Πάτρα συντάσσει ἐκ μέρους τῶν ἀγωνιστῶν
ἔγγραφο, πὺ ἐπιδίδεται στοὺς προξένους τῆς
πόλης: «**Ἡμεῖς**, τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τῶν Χρι-
στιανῶν, βλέποντες ὅτι μᾶς καταφρονεῖ τὸ
ὀθωμανικὸν γένος καὶ σκοπεύει τὸν ὄλεθρον
ἐναντίον μας... ἀπεφασίσαμεν σταθερῶς ἵνα
ἀποθάνωμε ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν...».

Ἡ Δημοτικὴ μοῦσα ἀπαθανάτισε τὸν ἡγε-
τικὸ ρόλο τοῦ Γερμανοῦ: «**Χαρά** πὺ τὸ χουν τὰ
βουνά... σὰν βλέπουν τὸν Γερμανὸ τῆς Πάτρας
τὸν Δεσπότη νὰ βλογαεῖ τ' ἄρματα, νὰ εὐχεται τοὺς λεβέντες».

* * *

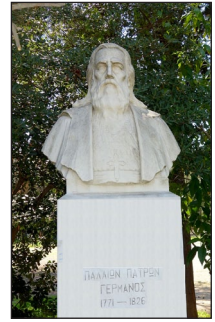
Τις ἀρετὲς καὶ τὶς ἰκανότητές του ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερ-
μανὸς προσέφερε ἀφειδώλευτα γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Πατρί-
δας. Ὅταν ἦταν Φιλικὸς εἰδοποιήθηκε ὅτι ὁ ὑπάλληλος τοῦ
ἀγγλικοῦ προξενείου Πάϊμπορ ἦταν ἔτοιμος νὰ προδώσει τὸ
μυστικὸ τῶν Ἑλλήνων στοὺς ὀθωμανοὺς. **Τότε** μὲ ἔξυπνη κί-
νηση δική του καὶ τῶν συνεργατῶν του Φιλικῶν πρὸς τὸν βο-
εβόδα τῶν Πατρῶν ἀντέστρεψε τὴν κατηγορία. **Ἐπεισε** αὐτὸν
καὶ τὴν Πύλη, ὅτι ἡ ἀνύποπτη ἐνέργεια τῶν Ἀγγλων νὰ βυ-
θομετρήσουν τὸν Πατραϊκὸ καὶ τὸν Κορινθιακὸ ἦταν συνω-
μοτικὴ ἐνέργεια νὰ ἐνώσουν τὴν Πελοπόννησο μὲ τὴν ὑπὸ
τὴν κατοχὴ τους Ζάκυνθο! **Ἐτσι** κατέστησαν τοὺς Ἀγγλους
ἀναξιόπιστους καὶ ὑποπτοὺς καὶ ἀπέτρε-
ψαν κάθε ἐνέργεια πὺ θὰ ἔβλαπτε τὴν
Ἐπανάσταση (Ι. Φιλήμονος ΔΙΕΕ, τ. Α΄, 1859,
σελ. 121 κ. ἔξ. καὶ Τάσου Γριτσόπουλου «Ἱστορικὰ
Μελετήματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασε-
ως», Τόμος Β΄ Ἀθῆναι, 2008, σελ. 81).

Τὸ Ἐκτελεστικὸ στὶς 18/30 Σεπτεμβρίου
1822 καὶ ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τῆς στῆν
Ἐπίδαυρο Α΄ Ἔθνοσυνέλευσης ὄρισε τοὺς
Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸ καὶ Γ. Μαυρο-
μιχάλη νὰ μεταβοῦν στῆν Ρώμη, νὰ ἐπι-
σκεφθοῦν τὸν Πάπα, νὰ τὸν ἐνημερώσουν
γιὰ τὴν Ἐπανάσταση καὶ νὰ ζητήσουν τὴν

Ἀδριάντας
τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν
Γερμανοῦ. Ἁγία Λαύρα.

βοήθειά του (Απομνημονεύματα Π. Π. Γερμανού, σελ. 126). **Ο** Γερμανός «πλήρης πικρίας (σημ.: συν-επεία τῶν διαιρέσεων καὶ ἐνόπλων συγκρούσεων μεταξύ τῶν ἀγωνιστῶν) ἀλλ' ὄχι καὶ ἀποθαρρύνσεως διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν, ὑπὲρ τῆς τακτοποιήσεως τῆς ὁποίας καὶ εἰρηνεύσεως τῶν ἀντιμαχομένων εἶπερ τις καὶ ἄλλος εἰργάσθη, πανταχοῦ παρῶν καὶ πολλαχῶς δρῶν... ἀπῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, δύσθυμος τὸ πνεῦμα, χωρὶς τοῦτο νὰ μειώσῃ τὸν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του ζῆλον» (Δ.Γρ.Καμπούρογλου «Μελέτη περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ», Τύποις Π.Δ.Σακελλαρίου, Ἀθῆναι, 1916, σελ. 45-46).

Προτομή τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ. Πεδίον τοῦ Ἄρεως.

Τὸ ταξίδι ἀπὸ τὴν Πάτρα στὴν Ἀγκόνα κράτησε 55 ἡμέρες καὶ ἄλλες δεκαπέντε ἀπομόνωση στὸ λαζαρέτο (λοιμοκαθαρτήριο). **Ὅ**ταν βγῆκε ἔστειλε ἐπιστολὴ στὸν διαμένοντα στὴν Πίζα Μητροπολίτη Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιο, μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἐξήγησε τὴν ἀποστολὴ του καὶ ζήτησε ὁδηγίες. **Ἡ** ἀπάντησή τοῦ Ἰγνατίου ἦταν ἀποθαρρυντικὴ καὶ εἰρωνικὴ: **μ**ποροῦσε μόνος του νὰ τὰ καταφέρει καὶ ἐκεῖνοι οὐδὲν θὰ ἐπιτύχουν, γι' αὐτὸ νὰ ξεκουραστοῦν κάποιες ἡμέρες καὶ νὰ ἐπιστρέψουν... **Ὁ** Γερμανός ἀπάντησε: **«Τὸ** νὰ ἀναπαυθῶμεν ἐνταῦθα τῆς Πατρίδος πασχούσης εἶναι ἀδύνατον, ἐπειδὴ οὐδὲ διὰ τοῦτο ἤλθομεν, οὐδὲ τὸ ἰδίωμα ἡμῶν τοιοῦτον. **Ἐ**γώ, ἀδελφέ, εἶχον ἀνάπαυσιν καὶ δόξαν καὶ πλοῦτον, ἀρχιερατεύων εἰς τὰς λαμπρὰς Πάτρας ἐν καιρῷ τῆς ἐξουσίας τῶν Τούρκων, ἀλλὰ κατεφρόνησα πάντων τούτων καὶ προέκρινα τὴν μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν κακουχίαν ἐπ' ἐλπίδι κοινῆς ὠφελείας τῆς Πατρίδος, χωρὶς νὰ ἔχω ποτὲ σκοποὺς ἰδιωφελείας».

Στὴν Ἰταλία ὁ Γερμανός ἔμεινε γιὰ δύο περίπου χρόνια. **Τὸ** 1823 ὁ Διονύσιος Ρώμας τοῦ κάνει νύξη νὰ ἐπιστρέψῃ. **Ὁ** Γερμανός τοῦ ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ παρουσία του εἶναι ὠφέλιμη στὴν Ἰταλία γιὰ τὴν Ἐπανάσταση, ἀλλὰ καὶ πῶς μὲ τὴν ἐπιστροφή του θὰ ὑποχρεωθεῖ νὰ πάρῃ τὸ μέρος κάποιας ἀπὸ τὶς ἀντιμαχόμενες παρατάξεις, πρᾶγμα ποῦ δὲν τὸ θέλει.

Ὁ στενὸς σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς του δὲν ἐπιτεύχθηκε. **Τὸν** Πάπα δὲν τὸν εἶδε. **Οἱ** στὴν Ἀγκόνα ἄνθρωποι τοῦ ἡγεμόνα τοῦ Παπικοῦ κράτους, τὸν δέχθηκαν μὲ γαλατικὴ εὐγένεια, ἀλλὰ μὲ διάφορες προφάσεις ματαιώσαν τὴν μετάβασή του στὴν Ρώμη. **Εἶναι** γνωστό, ὅτι τὸ Βατικανὸ καθ' ὅλη τὴν διάρ-

Αδριάντας του Παλαιών Πατρών Γερμανού. Παλαιόμυνη, Πειραιάς.

ἐγκατελείφθη εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ὑπέταξαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ βασίλειόν της» («Απομνημονεύματα», ἐκδ. «Δρομεύς», σελ. 175).

Στὴν Ἰταλία ὁμοίως ὁ Γερμανὸς ἐπέτυχε νὰ συσπειρώσει τοὺς Ἕλληνας, νὰ ἰδρύσει διπλωματικὸ γραφεῖο εἰς τρεῖς πόλεις (Ανκόνα, Μπολόνια καὶ Φαέντζα) καὶ καθημερινῶς νὰ ἀλληλογραφεῖ μὲ σημαντικὰς προσωπικότητες, ἐνισχύοντας τὴν διάθεσίν τους γιὰ βοήθεια στὴν Ἐπανάσταση. **Μ**εταξὺ αὐτῶν οἱ Ἰ. Καποδίστριας, Διον. Ρώμας, Ἰωάν. Βαρθάκης, Θ. Νέγρης καὶ Ἰ. Παπαρηγόπουλος.

* * *

Στὴν Ἑλλάδα ὁ Γερμανὸς ἐπέστρεψε τὸ 1824. Ὅπως εἶχε προβλέψει οἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν εἶχαν ἐνταθεῖ καὶ ὑπῆρχαν μεταξὺ τους καὶ ἐνοπλες συγκρούσεις. Ὁ Γερμανὸς στὴν ἀρχὴ ἀποσύρθηκε στὴν Μονὴ Χρυσοποδαρίτισσας, στὰ Νεζερά. Ἀργότερα ἐτάχθη μὲ τὴν μετριοπαθῆ πτέρυγα (Λόντου, Φωτήλα), πού πρότεινε τὴν εἰρηνικὴ ἐπίλυση τῶν διαφορῶν μέσῳ Ἐθνοσυνέλευσης. Αὐτὸ δὲν ἄρесе στὸν Κωλέττη καὶ τοὺς ὀπαδούς του, οἱ ὁποῖοι τοὺς κυνήγησαν. Τὸν Γερμανὸ συνέλαβαν στὴν Μονὴ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Γκούρα καὶ τὸν ἀπήγαγαν πρὸς τὴν Δίβρη. **Γ**ιὰ νὰ τὸν ταπεινώσουν, τὸν διέταξαν νὰ κατέβει ἀπὸ τὸ ἄλογό του καὶ νὰ σύρεται ὀπίσω του «βαδίζων ἐπιμόνωνος εἰς τὴν παγωμένην λάσπην τοῦ κάμπου τῆς Ἡλείας» (Δ. Κοκκίνου «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις», ἐκδ. «Μέλισσα», Ἀθῆναι, 1969, Δ' Τόμος, σελ. 533).

Ὁ Ἱεράρχης βασανίστηκε οἰκτρὰ ἀπὸ ἓναν Νικολέτο Σοφιανόπουλο, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε ξαφνικά, ἐνῶ ἔχαιρε ἄκρας ὑγείας. Τὸ αἰφνίδιο συμβάν ἔφερε τὸν Γκούρα καὶ τοὺς ἄνδρες του σὲ συναίσθησι καὶ ἔπαυσαν νὰ τὸν κακομεταχειρίζονται (Καμπούρογλου «Μελέτη...» σελ. 239).

Ὁ Γερμανὸς ἀπὸ τὰ βάσανα, τὶς κακουχίες, τὶς πικρίες ἀπεβίωσε, στὸ Ναύπλιο, ὄντας πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως, ἥτοι «προϊστάμενος γιὰ τὰ τοῦ συμβιβασμοῦ», στὶς 27 Μαΐου 1826, σὲ ἡλικία 55 ἐτῶν. Ἀπὸ φθόνο κάποιοι ἠθέλησαν νὰ ἐμποδίσουν νὰ τελεσθεῖ ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία στὸν Καθεδρικό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, στὸ Ναύπλιο. Ὁ λαὸς ἦταν ἔτοιμος νὰ ἐξεγερθεῖ, ἀλλὰ Ἐπτανήσιοι στρατιωτικοὶ ἐπενέβησαν, ματαιώσαν κάθε ἐναντίωση καὶ ἡ κηδεῖα ἔγινε κανονικά. Τὸ λείψανό του βρῆκε ζεστασιὰ στὴν ἰδιαίτερη Πατρίδα του, τὴν Δημητσάνα.

* * *

Ὡς ἐπικήδειο ὁ Μιχαὴλ Οἰκονόμου ἔγραψε μεταξὺ ἄλλων: «Φρονίμως καὶ ἐπιτυχῶς ὑπηρετήσας εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Ἐθνικοῦ ἀγῶνος, προελόμενος (ἐπιθυμῶν) δὲ νὰ διατηρήσῃ ὑψηλὴν καὶ ἄμεμπτον τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ χαρακτήρος καὶ συμβιβάζων αὐτὴν μὲ τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκον, καὶ συντρέχων καὶ συμβουλευῶν τὰ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας, δὲν ἔλειψεν μὲν τοῦ νὰ παρενρίσκηται εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Πρωτενοῦσης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἢ τῆς Μητροπόλεώς του, νὰ θυσιάζῃ τὴν περιουσίαν του εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν πολιορκητῶν καὶ εἰς τὴν προμήθειαν πάντων τῶν αὐτοῖς ἀναγκαίων» (Μιχ. Οἰκονόμου «Ἱστορικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας», ἐκδ. Δημοσίας Βιβλιοθήκης τῆς Σχολῆς Δημητσάνης, Φωτ. Ἐπανεκδ. 1976, σελ. 663-664).

**Γερμανοῦ Ἀρχιερέως,
τοῦ ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένου
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἐθνους ἡμῶν ἀγῶσιν,
Αἰωνία ἡ μνήμη!**

(*) Πηγή: <https://christianvivliografia.wordpress.com>. Τοῦ Γιώργου Ν. Παπαθανασόπουλου. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.